
Biudžetinė įstaiga, J. Tumo-Vaižganto g. 93-2, LT-90160 Plungė
Tel. (0 448) 52 034, el. p. ysbiuras@plungevsb.lt.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 302415311

**PLUNGĖS RAJONO SAVIVALDYBĖS GYVENTOJŲ
DALYVAVIMAS ATRANKINĖSE PREVENCINĖSE
PROGRAMOSE**

Duomenys už 2025 m.

Nr. AT 101173

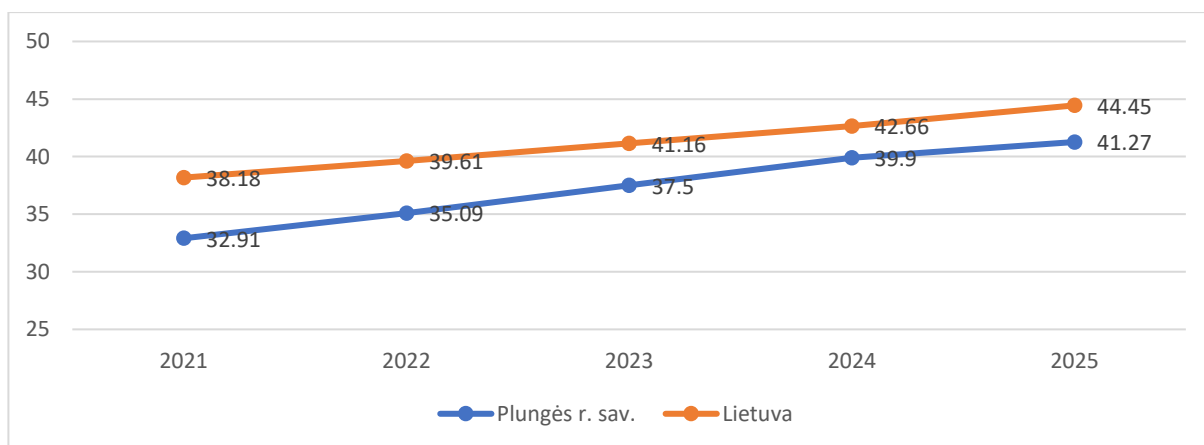
Plungė 2026

Senstant žmonių populiacijai, onkologinių ligų našta visuomenės sveikatai kasmet didėja. Tarptautinės vėžio tyrimų agentūros duomenimis, pasaulyje kasmet nustatoma daugiau kaip 18 mln. naujų vėžio atvejų, o nuo onkologinių ligų miršta apie 9 mln. gyventojų. Prognozuojama, kad iki 2040 m. naujų vėžio atvejų skaičius pasaulyje gali padidėti apie 63,4 proc. Todėl onkologinės ligos ateityje gali tapti viena pagrindinių priežasčių, lemiančių gyventojų sergamumą ir mirtingumą.

Sergamumas onkologinėmis ligomis didėja ir Lietuvoje. 2021 m. Lietuvoje 1 000 gyventojų teko 38,28 onkologinio susirgimo atvejo, o 2025 m. šis rodiklis išaugs iki 44,45 atvejo 1 000 gyventojų. Per 2021–2025 m. laikotarpį sergamumas padidėjo 6,17 atvejo 1 000 gyventojų, arba apie 16,1 proc.

Panaši tendencija stebima ir Plungės rajono savivaldybėje, 2021 m. 1 000 gyventojų teko 32,91 onkologinio susirgimo atvejo, o 2025 m. – 41,27 atvejo. Per penkerius metus rodiklis padidėjo 8,36 atvejo 1 000 gyventojų, arba apie 25,4 proc.

Vertinant 2025 m. duomenis, Plungės rajono savivaldybėje sergamumas onkologinėmis ligomis buvo mažesnis nei Lietuvos vidurkis – atitinkamai 41,27 ir 44,45 atvejo 1 000 gyventojų. Vis dėlto Plungės rajone per analizuojamą laikotarpį sergamumas augo sparčiau nei šalyje (1 pav.).

1 pav. Sergančių asmenų skaičius piktybiniais navikais (C00-C97) Plungės r. sav. ir Lietuvoje 2021-2025 m. laikotarpiu 1000 gyv.

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Bendras gyventojų, sergančių piktybiniais navikais, skaičius ir rodiklis 2023–2025 m. laikotarpiu didėjo. Ypač ryškus augimas stebimas vyrų, miesto gyventojų ir 45–64 metų amžiaus grupėje.

Moterų ligotumas padidėjo nuo 36,55 atvejo iki 39,14 atvejo t. y. 2,59 atvejo 1000 gyventojų. 2025 m. rodiklis iš esmės išliko stabilus – 39,13 atvejo 1000 gyventojų. Sergančių moterų skaičius padidėjo nuo 640 iki 678, tačiau 2025 m. šiek tiek sumažėjo iki 669. Vyrų ligotumas augo sparčiau: nuo 38,55 atvejo iki 40,75 atvejo 2024 m. ir 43,63 atvejo 2025 m. Taigi per visą laikotarpį rodiklis padidėjo 5,08 atvejo 1000 gyventojų. Sergančių vyrų skaičius atitinkamai išaugs nuo 602 iki 674. 2025 m. vyrų ligotumo rodiklis buvo didesnis nei moterų (43,63 ir 39,13 atvejo 1000 gyventojų).

Miesto gyventojų ligotumas padidėjo nuo 41,37 atvejo 1000 gyventojų iki 48,35 atvejo 2025 m. Per dvejus metus rodiklis išaugs 6,98 atvejo 1000 gyventojų. Sergančių miesto gyventojų skaičius taip pat padidėjo nuo 325 iki 373. Kaimo gyventojų ligotumas 2024 m. sumažėjo – nuo 35,58 iki 34,55 atvejo 1000 gyventojų, tačiau 2025 m. vėl padidėjo iki 38,79 atvejo 1000 gyventojų. 2025 m. miesto gyventojų ligotumas buvo 9,56 atvejo 1000 gyventojų didesnis nei kaimo gyventojų.

Didžiausias ligotumas visais analizuojamais metais nustatytas 65 metų ir vyresnių gyventojų amžius grupėje. 2023 m. jis siekė 167,13 atvejo, 2024 m. padidėjo iki 177,48, o 2025 m. šiek tiek sumažėjo iki 176,39 atvejo 1000 gyventojų. Sergančių asmenų skaičius šioje grupėje nuosekliai didėjo – nuo 418 iki 467. 45–64 metų gyventojų amžiaus grupėje taip pat stebima didėjimo tendencija: nuo 32,31 atvejo iki 39,05 2025 m. Tai yra viena svarbiausių tendencijų, nes ligotumas šioje amžiaus grupėje per dvejus metus padidėjo 6,74 atvejo 1000 gyventojų. Jaunesnėse amžiaus grupėse rodikliai buvo gerokai mažesni. 18–44 metų mžiaus grupėje ligotumas sumažėjo nuo 4,78 iki 3,31 atvejo 1000 gyventojų 2024 m., tačiau 2025 m. vėl padidėjo iki 4,08. 0–17 metų grupėje rodiklis išliko labai mažas – atitinkamai 1,38 ir 1,44 atvejo 1000 gyventojų (1 lentelė).

1 lentelė. Plungės rajono savivaldybės gyventojų sergamumas piktybiniais navikais (C00-C97) pagal lytį, gyvenamąją vietą, amžiaus grupes 2023-2025 m. laikotarpiu

	2023 m.		2024 m.		2025 m.	
	<i>Sergančių asmenų skaičius 1000 gyventojų</i>	<i>Sergančių asmenų skaičius</i>	<i>Sergančių asmenų skaičius 1000 gyventojų</i>	<i>Sergančių asmenų skaičius</i>	<i>Sergančių asmenų skaičius 1000 gyventojų</i>	<i>Sergančių asmenų skaičius</i>
<i>Pagal lytį</i>						
Moteris	36.55	640	39.14	678	39.13	669
Vyras	38.55	602	40.75	635	43.63	674
<i>Pagal gyvenamąją vietą</i>						
Miestas	41.37	325	46.64	365	48.35	373
Kaimas	35.58	276	34.55	268	38.79	300
<i>Pagal amžiaus grupes</i>						
0–17 m.	1.38	4	1.05	3	1.44	4
18–44 m.	4.78	26	3.31	18	4.08	22
45–64 m.	32.31	154	33.86	160	39.05	181
65 + m.	167.13	418	177.48	454	176.39	467

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė Sistema

2023–2025 m. laikotarpiu Plungės r. savivaldybėje stebima bendra daugumos analizuojamų piktybinių navikų sergamumo didėjimo tendencija. Didžiausias sergamumas visais metais nustatytas priešinės liaukos piktybiniais navikais, kurių rodiklis per trejus metus padidėjo 19,7 proc. Reikšmingai augo ir skrandžio, limfinio bei kraujodaros audinių, krūties bei gimdos piktybinių navikų sergamumas. Kolorektalinių navikų rodiklis taip pat nuosekliai didėjo.

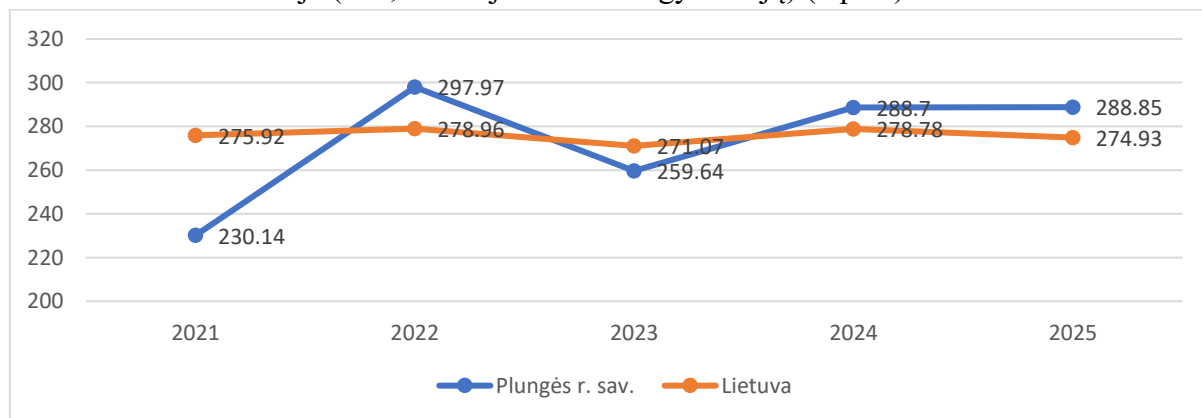
Kartu stebimi ir teigiami pokyčiai – mažėjo bendras melanomos ir kitų odos piktybinių navikų rodiklis bei kiaušidžių navikų sergamumas, o trachėjos, bronchų ir plaučių navikų rodiklis 2025 m. išliko beveik toks pats kaip 2023 m. Vis dėlto atskirai vertinant odos melanomą, nustatyta didėjimo tendencija (2 lentelė).

2 lentelė. Plungės rajono savivaldybės gyventojų sergamumas piktybiniais navikais (C00-C97) 1 000 gyventojų pagal diagnozę 2023-2025 m. laikotarpiu

	2023 m.		2024 m.		2025 m.	
	<i>Sergančių asmenų skaičius 1000 gyventojų</i>	<i>Sergančių asmenų skaičius</i>	<i>Sergančių asmenų skaičius 1000 gyventojų</i>	<i>Sergančių asmenų skaičius</i>	<i>Sergančių asmenų skaičius 1000 gyventojų</i>	<i>Sergančių asmenų skaičius</i>
Skrandžio piktybiniai navikai (C16)	1.12	37	1.28	42	1.35	44
Kolorektaliniai piktybiniai navikai (C18-C21)	3.53	117	3.71	122	3.84	125
Storosios (gaubtinės) žarnos (C18)	2.2	73	2.19	72	2.43	79
Trachėjos, bronchų ir plaučių piktybiniai navikai (C33-C34)	1.42	47	1.31	43	1.41	46
Broncho ir plaučio (C34)	1.42	47	1.31	43	1.41	46
Melanoma ir kiti odos (C43-C44)	5.19	172	4.95	163	4.95	161
Odos melanoma (C43)	1.06	35	1.15	38	1.2	39
Krūties (C50)	5.1	169	5.29	174	5.78	188
Gimdos kaklelio, gimdos kūno, gimdos (C53-C55)	2.66	88	3.1	102	3.01	98
Gimdos kaklelio piktybiniai navikai (C53)	1.15	38	1.34	44	1.26	41
Kiaušidžių (C56)	0.85	28	0.97	32	0.83	27
Priešinės liaukos (prostatos) (C61)	8.73	289	9.69	319	10.45	340
Šlapimo pūslės (C67)	1.54	51	1.46	48	1.63	53
Limfinio, kraujodaros ir jiems giminingų audinių (C81-C96)	2.96	98	3.53	116	3.5	114

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė Sistema

2021–2025 m. Plungės r. savivaldybėje mirtingumas dėl piktybinių navikų (C00–C96) pasižymėjo svyravimais, tačiau laikotarpio pabaigoje išliko aukštesnis nei Lietuvos vidurkis. 2025 m. savivaldybėje užregistruotas 288,85 atvejo 100 tūkst. gyventojų mirtingumo rodiklis, kuris buvo 5,1 proc. didesnis nei Lietuvoje (274,93 atvejo 100 tūkst. gyventojų) (2 pav.).

2 pav. Mirtingumas nuo piktybinių navikų (C00-C96) Plungės r. sav. ir Lietuvoje 100 tūkst. gyventojų

Šaltinis: Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė Sistema

Privalomojo sveikatos draudimo fondo (PSDF) biudžeto lėšomis finansuojamos prevencinės profilaktinės programos yra skirtos ligų prevencijai, ankstyvajai ligų diagnostikai ir gyventojų sveikatos išsaugojimui. Šios programos suteikia galimybę nustatyto amžiaus grupių asmenims, kurie nejaučia ligos simptomų, nemokamai profilaktiškai patikrinti dėl tam tikrų ligų ar jų rizikos veiksnių. Ankstyvas ligų nustatymas sudaro sąlygas laiku pradėti gydymą, taikyti ligos progresavimo prevenciją ir gerinti gydymo rezultatus.

Galimybė dalyvauti prevencinėse programose suteikiama periodiškai – dažniausiai kas 1–3 metus, atsižvelgiant į konkrečioje programoje nustatytą amžiaus grupę, tyrimų atlikimo periodiškumą ir kitas programos sąlygas. Teritorinės ligonių kasos (toliau – TLK) duomenimis, 2025 m. Plungės rajono savivaldybėje buvo vykdomos PSDF lėšomis finansuojamos profilaktinės prevencinės programos, skirtos ankstyvajam ligų nustatymui ir jų prevencijai. Informacija apie vykdytas programas, jų apimtį ir gyventojų dalyvavimą pateikiama (3 pav.).

Kokia prevencinė programa?	Kam skirta?	Kas kiek laiko reikia patikrinti?
Gimdos kaklelio vėžio ankstyvosios diagnostikos programa	 25–59 imtinai moterims	25–34 imtinai kartą per 3 metus 35–59 imtinai kartą per 5 metus
Atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programa	 45–74 imtinai moterims	Kartą per 2 metus
Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa	 50–74 imtinai moterims ir vyrams	Kartą per 2 metus
Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa	 50–69 imtinai vyrams	Kartą per 2 ar 5 metus (priklausomai nuo PSA kiekio)
Asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos priemonių finansavimo programa	 40–60 imtinai moterims ir vyrams	Labai didelė rizika – po 1 metų Didelė rizika – po 2 metų Maža ar vidutinė rizika – po 4 metų

3 pav. Profilaktinės prevencinės programos vykdytos Plungės rajono savivaldybėje 2025 m.

Šaltinis: TLK, Klaipėdos r. visuomenės sveikatos biuras

2025 m. Plungės rajono savivaldybėje nemokamas profilaktines prevencines programas teikė: UAB „Klinika Pulsas“, A. Klišonio komercinė firma „Inesa“, UAB „Plungės sveikatos centras“, UAB Sg konsultacinė klinika (Telšių g., Plungė), VŠĮ Plungės ligoninė. Taip pat nuo 2024 m. Plungės r. šias programas pradėjo teikti - K. Preibio gamybinė įmonė.

**2020–2021 m. dėl COVID-19 infekcijos pandemijos valdymo priemonių skelbto karantino, nebuvo ar buvo sunkiai prieinamos profilaktinių prevencinių programų paslaugos.*

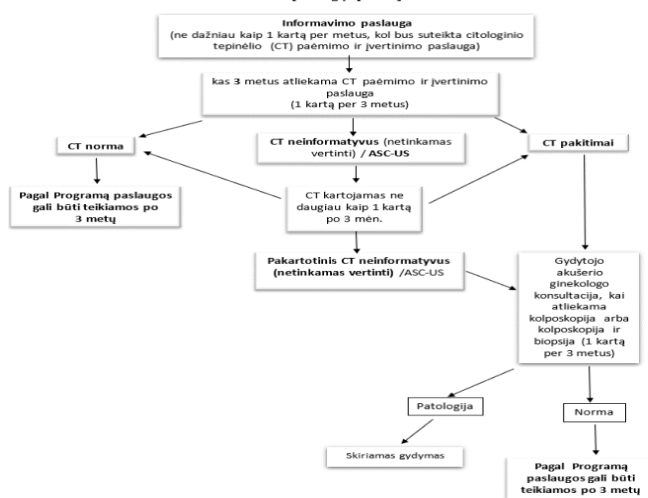
*** Nuo 2025 m. sausio 1 d. Krūties vėžio prevencinėje programoje gali dalyvauti moterys nuo 45 iki 74 metų (imtinai)*

GIMDOS KAKLELIO VĖŽIO ANKSTYVOSIOS DIAGNOSTIKOS PROGRAMA

Gimdos kaklelio vėžio prevencinė programa skirta moterims nuo 25 iki 59 metų (imtinai). 25–34 m. (imtinai) moterims kartą per 3 metus atliekamas gimdos kaklelio citologinis tepinėlis. 35–59 m. (imtinai) moterims kartą per 5 metus atliekamas gimdos kaklelio aukštos rizikos žmogaus papilomos viruso tyrimas (AR ŽPV) ir gimdos kaklelio citologinio tepinėlio ištyrimas skystoje terpėje (jei AR ŽPV tyrimas teigiamas). Gavus tepinėlių rezultatus gali būti atliekama biopsija, leidžianti objektyviai patvirtinti arba paneigti ligos diagnozę. Kuo anksčiau aptinkami pakitimai, tuo lengviau galima juos išgydyti. Net 80 proc. šia liga susirgusių moterų galėtų pasveikti, jei liga būtų pastebėta laiku ir kuo anksčiau būtų pradėtas gydymas (4a ir 4b pav.).

GIMDOS KAKLELIO VĖŽIO ANKSTYVOSIOS DIAGNOSTIKOS PROGRAMOS PASLAUGŲ TEIKIMO SCHEMOS ATSIŽVELGIANT Į MOTERŲ AMŽIAUS GRUPĘ

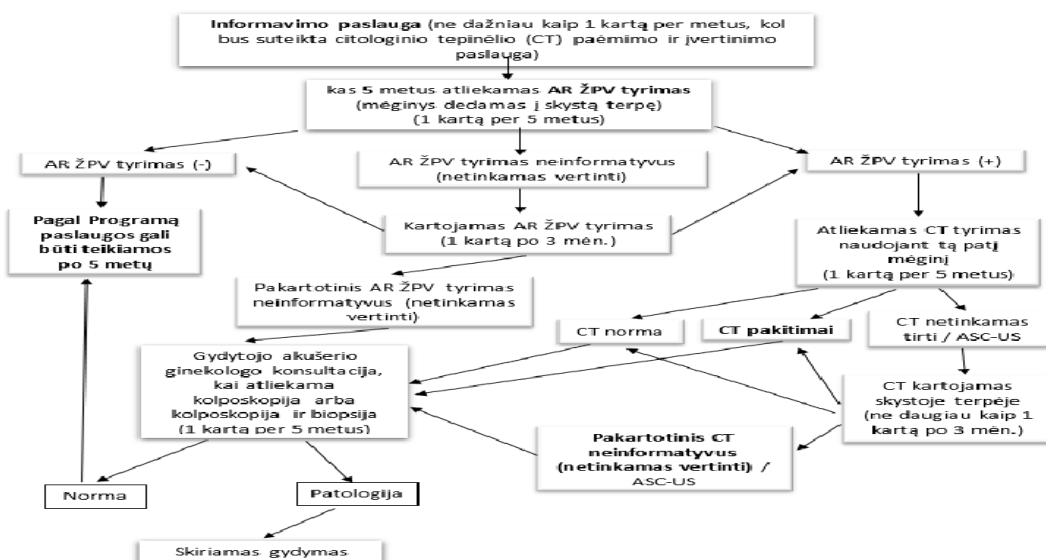
1 schema. Programoje numatytų paslaugų teikimas moterims nuo 25 iki 34 m. (imtinai) ir šių paslaugų apmokėjimas

4a) Gimdos kaklelio vėžio ankstyvosios diagnostikos programos paslaugų teikimo schemos atsižvelgiant į moterų amžiaus grupes (nuo 25 iki 34 m. (imtinai))

Šaltinis: Šiaulių TLK

2 schema. Programoje numatytų paslaugų teikimas moterims nuo 35 iki 59 m. (imtinai) ir šių paslaugų apmokėjimas

4b) Gimdos kaklelio vėžio ankstyvosios diagnostikos programos paslaugų teikimo schemos atsižvelgiant į moterų amžiaus grupes (nuo 35 iki 59 m. (imtinai))

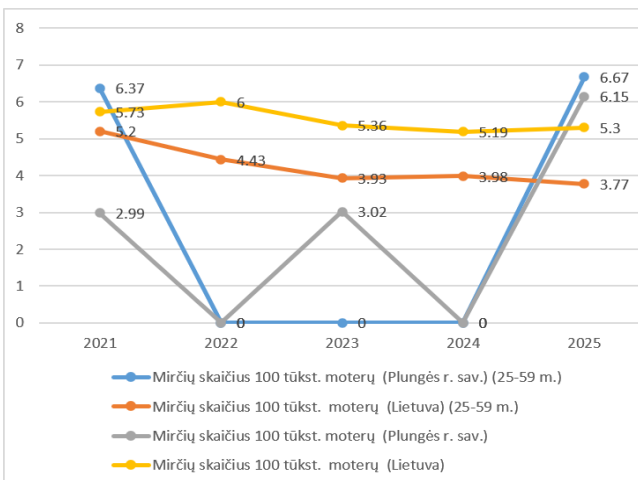
Šaltinis: Šiaulių TLK

2025 m. gimdos kaklelio vėžiu sirgo 41 moteris, iš jų 18 priklausė 25–59 m. amžiaus grupei. Daugiausia sergančių t. y. po 5 moteris užregistruotos 50-54 ir 55-59 metų amžiaus grupėse, 4 40-44 metų amžiaus grupėje, po 2 35-39 ir 45-49 metų amžiaus grupėse. Bendras sergančių moterų skaičius buvo mažesnis nei ankstesniais metais.

Higienos instituto duomenimis 2025 m. dėl gimdos kaklelio piktybinio naviko mirė 2 plungiškės. Jos priklausė 50-54 metų ir 70-74 metų amžiaus grupėms (5a ir 5b pav.).

5a) 25–59 m. imtinai moterų ligotumas gimdos kaklelio piktybiniais navikais (C53)

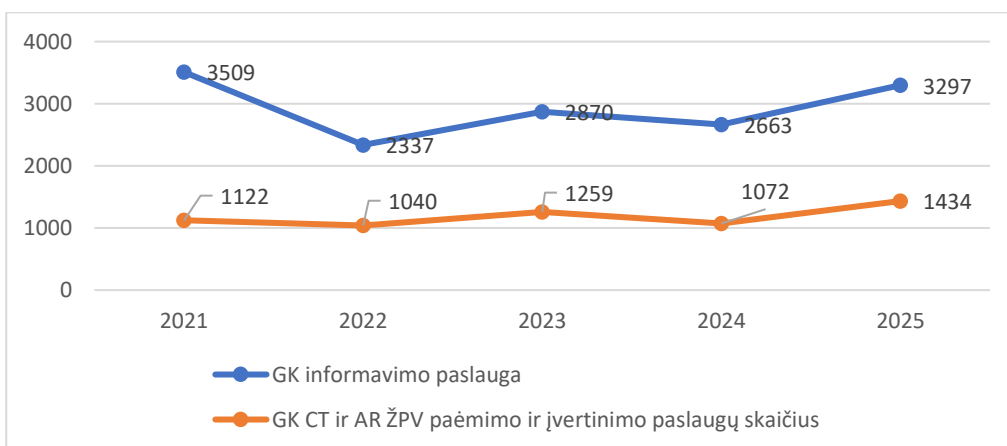

5b) 25–59 m. imtinai moterų mirtingumas nuo gimdos kaklelio piktybinių navikų (C53)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras, Mirčių registras

2025 m. Plungės rajono savivaldybėje gimdos kaklelio vėžio prevencinės programos metu buvo suteiktos 3 297 informavimo paslaugos, o 1 434 moterims atliktas gimdos kaklelio citologinio tyrimo (GK CT) ir/ar žmogaus papilomos viruso (ŽPV) paėmimo bei įvertinimo paslauga. Analizuojant 2021–2025 m. laikotarpį, matyti, kad informavimo paslaugų skaičius svyravo nuo 2021 m. 3 509 iki 2025 m. 3 297. Mažiausiai informavimo paslaugų buvo suteikta 2022 m. – 2 337.

GK prevencinės programos metu atliktų citologinio tyrimo (CT) ir aukštos rizikos žmogaus papilomos viruso (AR ŽPV) paėmimo bei įvertinimo paslaugų skaičius taip pat kito. 2021 m. buvo suteiktos 1 122 paslaugos, o 2025 m. pasiekė 1 434 paslaugas – tai didžiausias rodiklis per visą analizuojamą laikotarpį (6 pav.).

6 pav. Plungės r. sav. gyventojoms suteiktų GK informavimo paslaugų ir GK CT ir AR ŽPV paėmimo ir įvertinimo paslaugų skaičius 2021-2025 m. laikotarpiu

Šaltinis: Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos

2025 m. Plungės r. sav. dalyvavimo rodiklis šioje prevencinėje programoje buvo mažesnis už apskrities ir Lietuvos rodiklį.

2025 m. didžiausias informavimo paslaugų skaičius registruotas UAB „Plungės sveikatos centras“ – 1 148 paslaugos. GK CT ir AR ŽPV paėmimo ir įvertinimo paslaugų skaičius – UAB klinika „Pulsas“. Didžiausias įvertinimo ir informavimo paslaugų santykis nustatytas K. Preibio gamybinėje įmonėje – 83,8 proc. Nors absoliutus informavimo paslaugų skaičius buvo mažiausias (167), net 140 asmenų gavo tyrimo ir įvertinimo paslaugas. (3 lentelė).

3 lentelė. Moterų dalyvavusių gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinėje programoje skaičius procentais, gavusių tepinėlio paėmimo ir rezultatų įvertinimo paslaugą nuo prisirašiusių pacientų Plungės r. sav. pagal PSP 2025 m.

	<i>Informavimo paslaugų skaičius</i>	<i>GK CT ir AR ŽPV paėmimo ir įvertinimo paslaugų skaičius</i>	<i>Įvertinimo ir informavimo paslaugų santykis (proc.)</i>
Plungės r. sav. UAB "Klinika Pulsas"	969	545	56.2
Plungės r. sav. UAB "Plungės sveikatos centras"	1148	378	32.9
Plungės r. sav. A.Klišonio komercinė firma "Inesa"	1013	371	36.6
Plungės r. sav. K.Preibio gamybinė įmonė	167	140	83.8
Iš viso	3297	1438	43.5

Šaltinis: Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos

ATRANKINĖ MAMOGRAFINĖS PATIKROS DĖL KRŪTIES VĖŽIO FINANSAVIMO PROGRAMA

Nepaisant tobulėjančių diagnostikos metodų ir gydymo būdų Lietuvoje, kaip ir visame pasaulyje, krūties vėžys išlieka viena dažniausių moterų ligų. Laiku pastebėjus ligą, jai galima užkirsti kelią, nes daugiau kaip 95 proc. moterų, sergančių pirmos stadijos krūties vėžiu, visiškai išgydomos.

Krūties vėžio prevencinė programa iki 2025 m. sausio 1 d. buvo skirta moterims nuo 50 iki 69 metų (imtinai) nuo 2025 sausio 1 d. moterų amžius didinamas nuo 45 iki 74 metų (imtinai), kurioms kartą per 2 metus gali būti atliekamas mamografinis tyrimas. Gavus šeimos gydytojo siuntimą mamografiniam tyrimui atlikti, galima iš anksto užsiregistruoti (atvykus arba telefonu) mamografijos įrenginį turinčioje sveikatos priežiūros įstaigoje. Tyrimo rezultatus praneša šeimos gydytojas, gavęs juos iš mamogramas vertinančios įstaigos.

Ši prevencinė programa yra skirta nustatyto amžiaus pacientėms. Tačiau jeigu moteris jaučiasi blogai, bet nepatenka į nustatyto amžiaus grupę, gali kreiptis į šeimos gydytoją. Jam atlikus būtinus tyrimus ir, jei reikia, yra išduodamas siuntimas konsultuotis pas gydytoją specialistą (7 pav.).

Pirminės asmens sveikatos priežiūros įstaigos 50-69 metų moterų identifikavimas, informavimas ir siuntimas pas gydytoją specialistą atlikti mamografinį tyrimą

Mamogramų atlikimas

Mamogramų vertinimas

Norma

Patologija

Mamografinis tyrimas po 2 metų

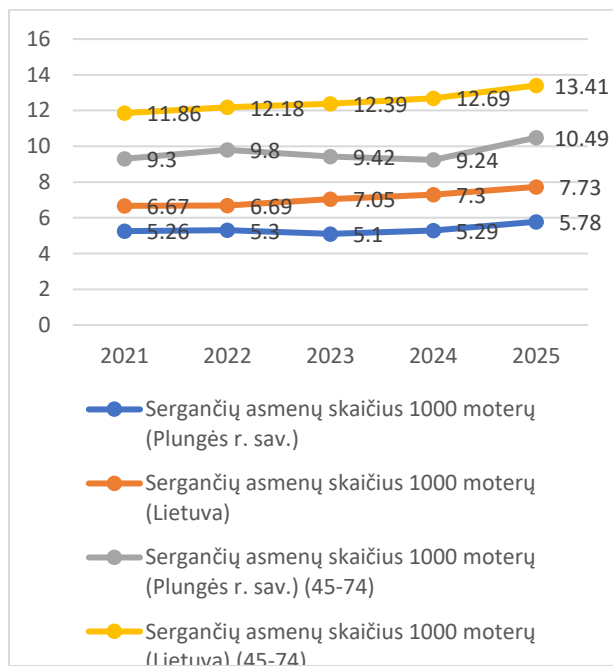
Diagnozės patikslinimas ir gydymas

7 pav. Atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio finansavimo programos vykdymo schema

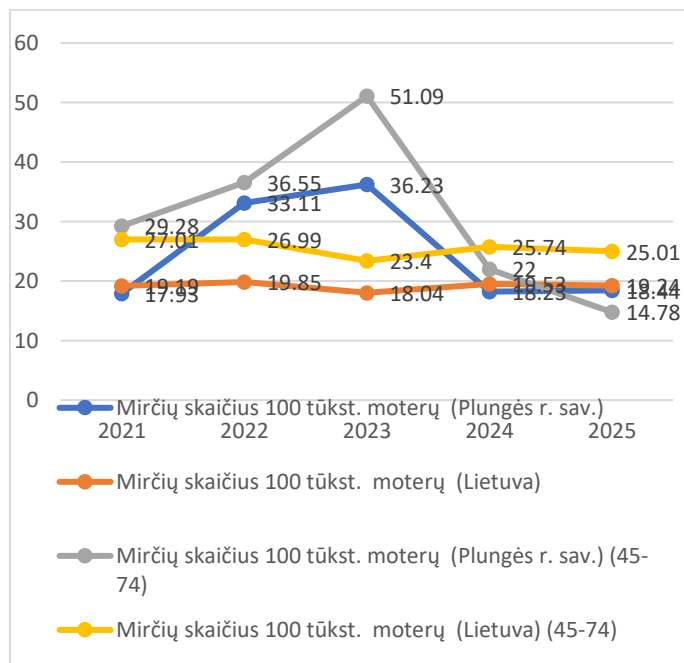
Šaltinis: Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos

Higienos instituto duomenimis 2025 m. krūties vėžio piktybiniu naviku sirgo 188 Plungės rajono savivaldybės moterys, tai 14 moterų daugiau nei 2024 m. 142 sergančios moterys priklausė 45-74 m. amžiaus grupei, 5 moterys buvo jaunesnės nei tiriamoji amžiaus grupė.

2025 m. Plungės rajono savivaldybėje dėl krūties vėžio piktybinio naviko mirė 6 moterys, 3 iš jų priklausė tiriamajai grupei. Per 2021–2025 m. laikotarpį mirė 41 moteris, 21 iš jų priklausė tiriamojo amžiaus grupei, viena – jaunesnės nei tiriamoji amžiaus grupė (8a ir 8b pav.)

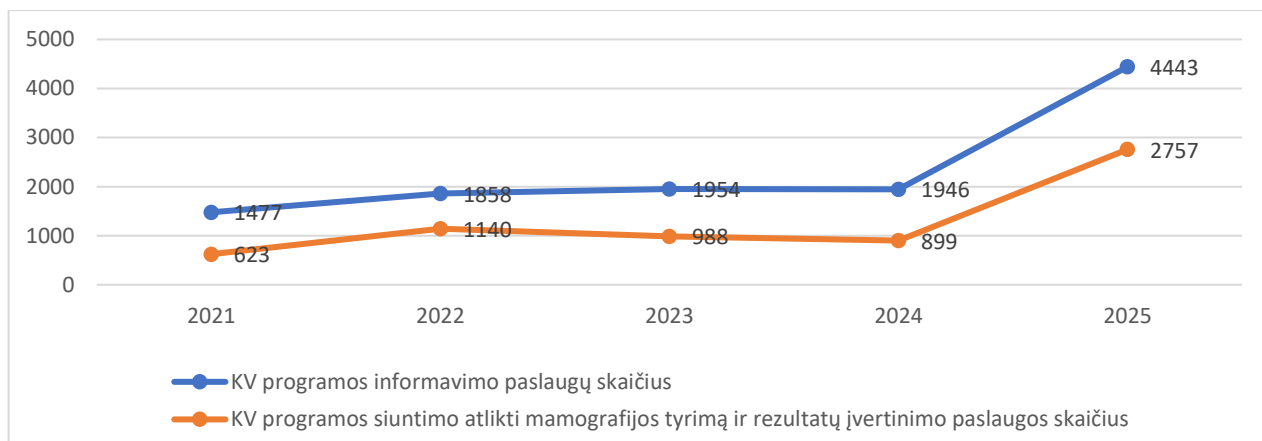
8 a) 45-74 m. amžiaus moterų ligotumas krūties piktybiniais navikais (C50)

8 b) 45-74 m. amžiaus moterų mirtingumas nuo krūties piktybinių navikų (C50)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras, Mirčių registras

2025 m. Plungės r. sav. krūties vėžio prevencinės programos metu buvo suteiktos 4 443 informavimo paslaugos, o 2 757 moterys siūstos atlikti mamografijos tyrimą ir joms buvo suteikta rezultatų įvertinimo paslauga. Per visą 2021–2025 m. laikotarpį informavimo paslaugų skaičius padidėjo 3 kartais. Ypač ryškus augimas stebimas 2025 m., kai informavimo paslaugų skaičius, palyginti su 2024 m., daugiau nei padvigubėjo. Per tą patį laikotarpį siuntimo atlikti mamografijos tyrimą ir rezultatų įvertinimo paslaugų skaičius padidėjo net 4,4 karto. Svarbu tai, kad 2025 m. augimas buvo dar spartesnis nei informavimo paslaugų: tyrimų ir rezultatų įvertinimo paslaugų skaičius padidėjo daugiau kaip tris kartus, palyginti su 2024 m. (9 pav.).

9 pav. Moterų dalyvavusių atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio prevencinėje programoje, ir gavusių informavimo paslaugą ir siuntimo atlikti mamografijos tyrimą ir gautų rezultatų įvertinimo paslaugą Plungės r. sav. 2021-2025 m. laikotarpiu

Šaltinis: Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos

2025 m. Plungės r. sav. bendras dalyvavimo rodiklis atrankinėse mamografinės patikros programoje dėl krūties vėžio sudarė 43,2 proc. ir buvo mažesnis už apskrities ir šalies.

2025 m. didžiausias informavimo paslaugų skaičius užregistruotas UAB „Plungės sveikatos centras“ – 1 834 paslaugos, tai sudarė apie 41 proc. visų savivaldybėje suteiktų informavimo paslaugų. Šioje įstaigoje atlikta 997 rezultatų įvertinimo paslaugos, o jų santykis su informavimo paslaugomis siekė 54,4 proc. Geriausias rezultatų įvertinimo ir informavimo paslaugų santykis nustatytas UAB „Klinika Pulsas“ – 78,8 proc. Įstaigoje suteiktos 973 informavimo paslaugos ir atlikti 767 rezultatų įvertinimai. Tai rodo, kad didelė dalis informuotų moterų pasiekė kitą programos etapą – rezultatų įvertinimą (4 lentelė).

4 lentelė. Moterų dalyvavusių atrankinės mamografinės patikros dėl krūties vėžio prevencinėje programoje, ir gavusių informavimo paslaugą, ar rezultatų įvertinimo paslaugą Plungės r. sav. PSP 2025 m.

	<i>Informavimo paslaugų skaičius</i>	<i>Rezultatų įvertinimo skaičius</i>	<i>Įvertinimo ir informavimo paslaugų santykis (proc.)</i>
Plungės r. sav. UAB "Klinika Pulsas"	973	767	78.8
Plungės r. sav. UAB "Plungės sveikatos centras"	1834	997	54.4
Plungės r. sav. A.Klišonio komercinė firma "Inesa"	1381	877	63.5
Plungės r. sav. K.Preibio gamybinė įmonė	255	116	45.5
Iš viso	4443	2757	62.1

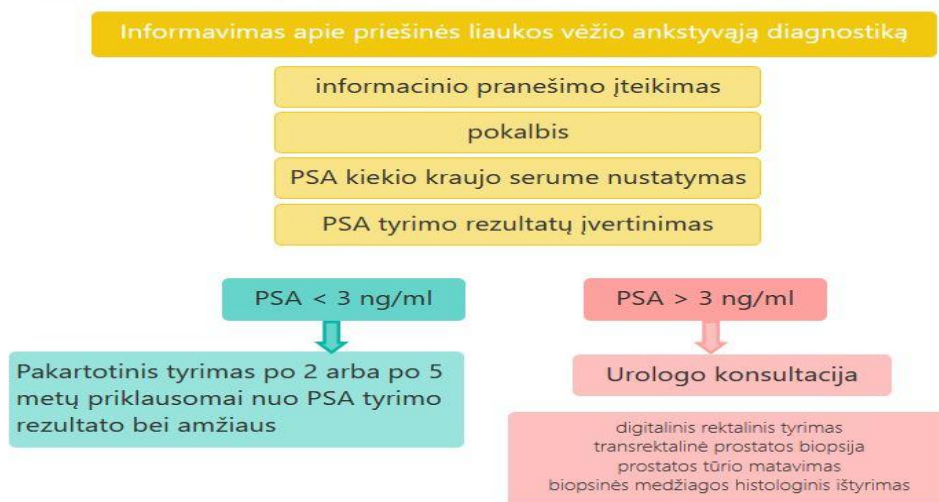
Šaltinis: Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos

PRIEŠINĖS LIAUKOS PIKTYBINIŲ NAVIKŲ PREVENCINĖ PROGRAMA

Priešinės liaukos vėžys – viena iš dažniausia nustatomų Lietuvos vyrų onkologinių ligų. Specialistų teigimu, profilaktiniai tikrinimai būtini, nes pacientas ilgai nejaučia jokių prostatos vėžio simptomų. Pastarųjų metų duomenys rodo, kad Lietuvoje vėžio prevencija vyrai yra susirūpinę ne mažiau nei moterys, todėl aktyviai yra įgyvendinama vėliausiai pradėta priešinės liaukos (prostatos) vėžio prevencijos programa.

Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos programa skirta vyrams nuo 50 iki 69 metų imtinai bei vyrams nuo 45 metų, kurių tėvai ar broliai yra sirgę prostatos vėžiu. Pagal šią programą kartą per dvejus metus atliekamas kraujo tyrimas, parodantis prostatos specifinio antigeno (PSA) koncentraciją kraujyje. Jei PSA kiekis viršija normą, šeimos gydytojas išduoda siuntimą konsultuotis pas urologą, o šis prirėkęs atlieka tam tikrą tyrimą – priešinės liaukos biopsiją. Padidėjęs PSA kiekis leidžia tik iš anksto nuspėti priešinės liaukos vėžį, o jos biopsija yra vienintelis būdas objektyviai patvirtinti arba paneigti šios ligos diagnozę (10 pav.)

PRIEŠINĖS LIAUKOS VĖŽIO ANKSTYVOSIOS DIAGNOSTIKOS PROGRAMOS VYKDYMO SCHEMA

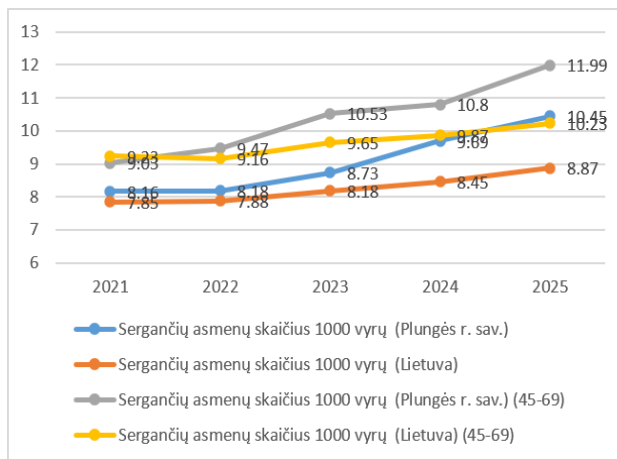

10 pav. Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos programos vykdymo schema

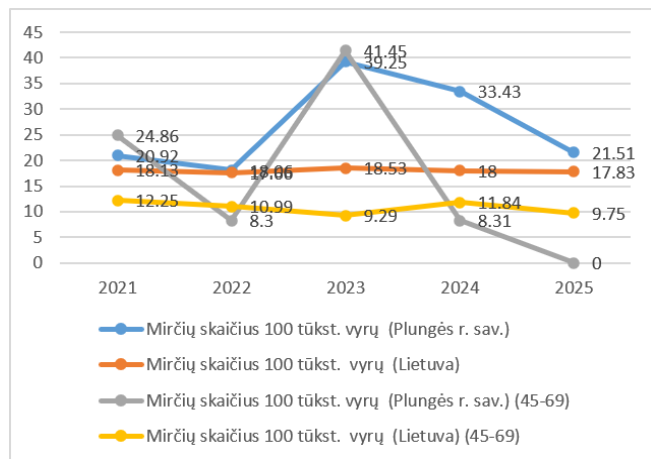
Šaltinis: Šiaulių TLK duomenys

Higienos instituto duomenimis 2025 m. priešinės liaukos (prostatos) piktybiniu naviku sirgo 340 plungiškių, tai 23 vyrais daugiau nei ankstesniais metais. Tiriamojo amžiaus t. y. 45–69 m., piktybinis navikas buvo nustatytas 143 vyrams.

2025 m. dėl priešinės liaukos (prostatos) piktybinio naviko mirė 7 vyrai, nė vienas jų nepateko į tiriamąją amžiaus grupę. Per 2021–2025 m. laikotarpį dėl priešinės liaukos (prostatos) piktybinio naviko mirė 44 vyrai, iš jų 10 priklausė 45–69 metų amžiaus grupei (11a ir 11b pav.)

11 a) 45–69 m. amžiaus vyrų ligotumas priešinės liaukos (prostatos) piktybiniais navikais (C61)

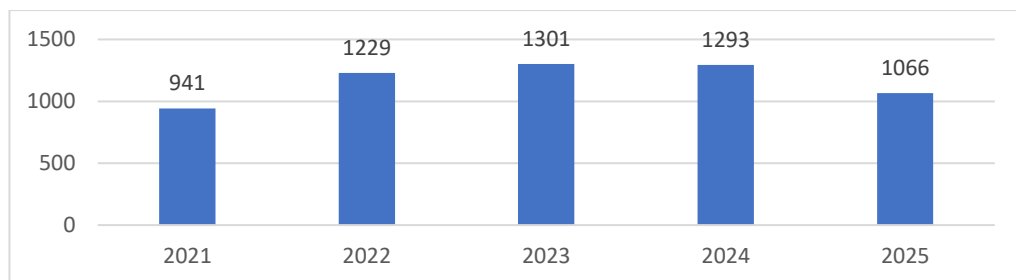

11 b) 45–69 m. amžiaus vyrų mirtingumas nuo priešinės liaukos (prostatos) piktybinių navikų (C61)

Šaltinis: Higienos instituto Sveikatos informacijos centras, Mirčių registras

2025 m. Plungės r. sav. priešinės liaukos (prostatos) vėžio ankstyvosios diagnostikos programoje dalyvavo 44,5 proc. vyrų, tai toks pat rodiklis kaip ir šalies ir nežymiai didesni už apskrities (atitinkamai 44,3 proc. ir 41,9 proc.). Šioje prevencinėje programoje dalyvavusių asmenų skaičius buvo mažesnis nei ankstesniais metais.

2025 m. priešinės liaukos programos informavimo ir PAS nustatymo paslaugą gavo 1066 gyventojai, tai 227 gyventojais mažiau nei 2024 m. (12 pav.).

12 pav. Priešinės liaukos (prostatos) vėžio ankstyvosios diagnostikos programos, informavimo paslaugos ir PAS nustatymo paslaugos suteikimo skaičius Plungės r. sav. (asmenys) 2021–2025 m.

Šaltinis: Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos

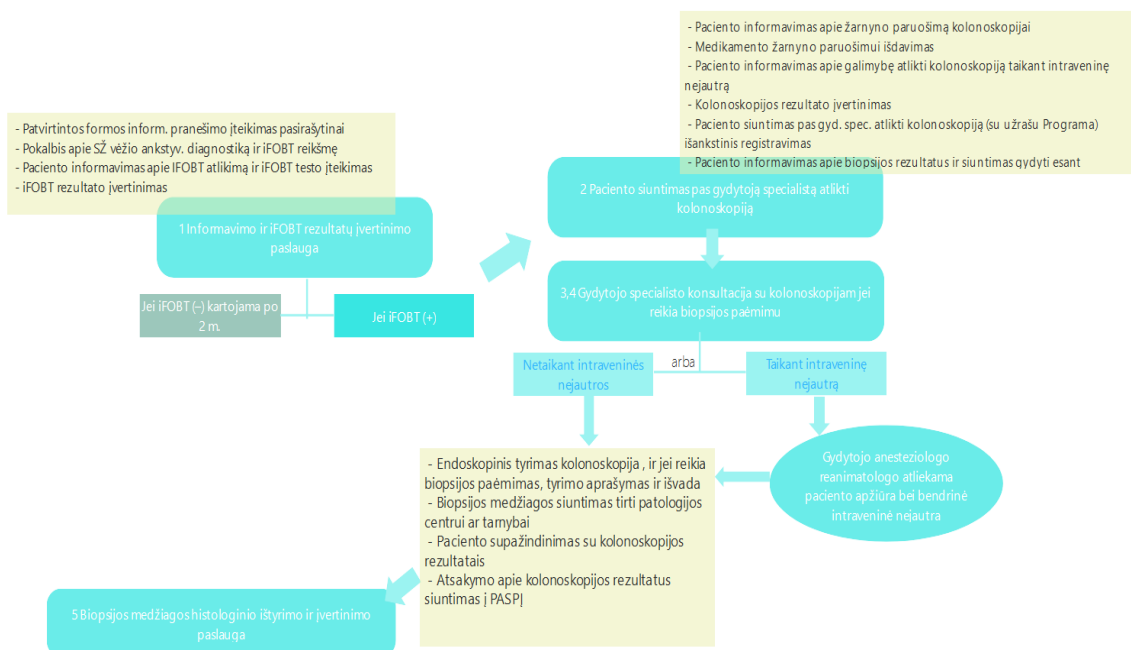
2025 m. Plungės r. sav. aktyviausiai informavimo ir PAS nustatymo paslaugas teikė UAB „Plungės sveikatos centras“ ir UAB klinika „Pulsas“ po 376.

STOROSIOS ŽARNOS VĖŽIO ANKSTYVOSIOS DIAGNOSTIKOS PROGRAMA

Storosios žarnos vėžys yra viena iš dažniausių onkologinių ligų Lietuvoje. Šis vėžys vadinamas civilizacijos liga, nes daugiausia sergančiųjų yra išsivysčiusiose šalyse. Jam atsirasti daug įtakos turi mityba, antsvoris, vidurių užkietėjimas, manoma, apie 15 proc. ligos atvejų lemia paveldimumas. Vienas rizikos veiksnių yra amžius – kuo ilgiau gyvenama, tuo didesnė tikimybė susirgti. Deja, pacientai ilgą laiką neįaučia jokių ligos simptomų, todėl dažnai nustatoma jau paskutinė storosios žarnos vėžio stadija, kai nebeįmanoma išgydyti. Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programa skirta asmenims nuo 50 iki 74 metų imtinai. Kartą per dvejus

metus atliekamas nesudėtingas imunocheminis testas. Jei gaunamas neigiamas testo atsakymas, vadinasi, pacientas yra sveikas ir pakartotinai turės pasitikrinti po dvejų metų, jei atsakymas teigiamas, šeimos gydytojas išduoda siuntimą pas gydytoją specialistą sudėtingesniai tyrimui – kolonoskopijai – atlikti. Prireikus kolonoskopijos metu gali būti atliekama ir biopsija (13 pav.).

STOROSIOS ŽARNOS VĖŽIO ANKSTYVOSIOS DIAGNOSTIKOS FINANSAVIMO PROGRAMOS VYKDYMO SCHEMA

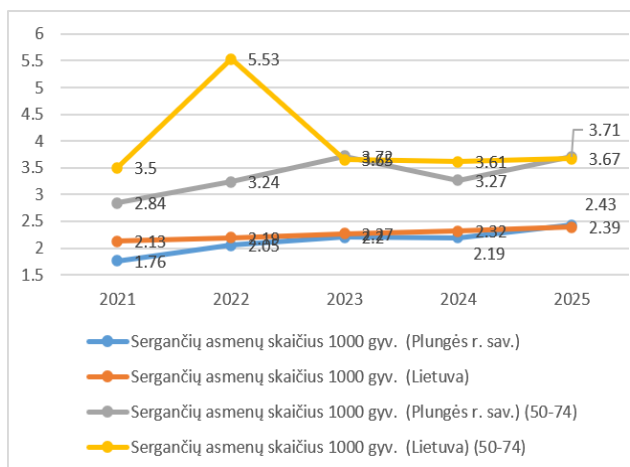

13 pav. . Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos finansavimo programos vykdymo schema

Šaltinis: Šiaulių TLK

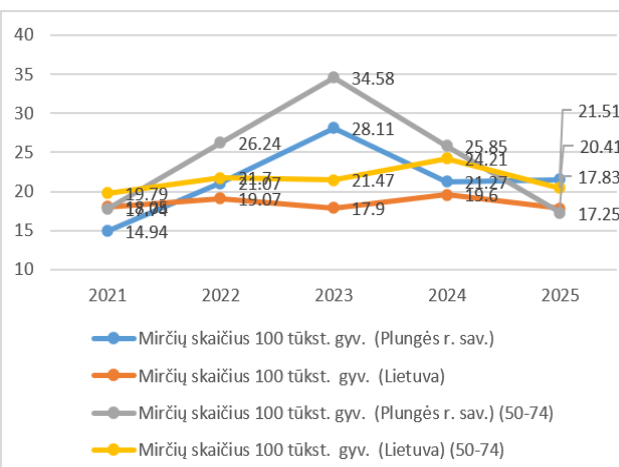
Higienos instituto duomenimis 2025 m. storosios (gaubtinės) žarnos piktybinio naviko sirgo 79 Plungės r. sav. gyventojai. 43 iš jų priklausė 50–74 metų amžiaus grupei, o 4 buvo jaunesnio amžiaus nei tiriamoji grupė.

2025 m. dėl storosios (gaubtinės) žarnos piktybinio naviko mirė 7 Plungės rajono savivaldybės gyventojai. 3 iš jų priklausė 50–74 metų amžiaus grupei. 2021–2025 m. laikotarpiu mirė 32 Plungės r. sav. gyventojai dėl storosios (gaubtinės) žarnos piktybinio naviko, 14 jų priklausė 50–74 m. amžiaus grupei (14a ir 14b pav.).

14a) 50–74 m. amžiaus gyventojų ligotumas storosios žarnos piktybiniais navikais (C18)

Šaltinis: Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos

14b) 50–74 m. amžiaus gyventojų mirtingumas nuo storosios žarnos piktybinių navikų (C18)

2025 m. Plungės r. sav. šioje programoje dalyvavo 48,7 proc. gyventojų, patenkančių į 50–74 metų amžiaus grupę. Rodiklis buvo toks pat kaip šalies ir nežymiai mažesnis nei apskrities (atitinkamai 48,7 proc. ir 47,2 proc.).

Storosios žarnos prevencinėje programoje informavimo ir iFOBT rezultatų įvertinimo paslaugas gavo 3317 gyventojai. Tai 60 gyventojų mažiau nei ankstesniais metais. Iš jų 2 911 (87,8 proc.) atliktų iFOBT tyrimų buvo neigiami, o 406 (12,2 proc.) – teigiami.

Didžiausią paslaugų dalį suteikė UAB „Klinika Pulsas“ – 1 382 paslaugas (41,7 proc.), iš kurių 1 358 buvo neigiami ir 24 teigiami iFOBT rezultatai. UAB „Plungės sveikatos centras“ suteikė 1 014 paslaugų (30,6 proc.), iš jų 913 (90,0 proc.) buvo neigiami, o 101 (10,0 proc.) – teigiami (5 lentelė).

5 lentelė. Plungės r. sav. gyventojų dalyvavusių storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos prevencinėje profilaktinėje programoje dalis pagal PSP, 2025 m.

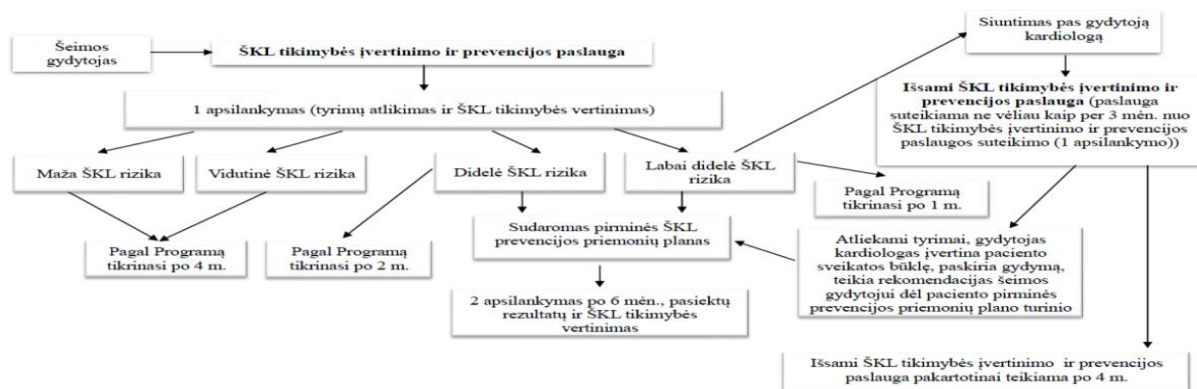
	Paslaugų skaičius		
	iFobt neigiamas (-)	iFobt teigiamas (+)	Paslaugų skaičius iš viso
Plungės r. sav. UAB "Klinika Pulsas"	1358	24	1382
Plungės r. sav. UAB "Plungės sveikatos centras"	913	101	1014
Plungės r. sav. A.Klišonio komercinė firma "Inesa"	418	274	692
Plungės r. sav. K.Preibio gamybinė įmonė	222	7	229
Iš viso	2911	406	3317

Šaltinis: Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos

ASMENŲ PRISKIRTŲ ŠIRDIES IR KRAUJAGYSLIŲ LIGŲ DIDELĖS RIZIKOS GRUPEI, ATRANKOS IR PREVENCIJOS PRIEMONIŲ FINANSAVIMO PROGRAMA

Širdies ir kraujagyslių ligos visame pasaulyje siejamos su netinkama žmonių gyvensena: nesveika mityba (maiste per daug riebalų, cholesterolio, druskos), rūkymu, sumažėjusiu fiziniu aktyvumu, antsvoriu bei negydomu padidėjusiu arteriniu kraujospūdžiu ar cukriniu diabetu. Užsienio ir mūsų šalies patirtis rodo, kad galima išvengti daugelio širdies ir kraujagyslių ligų bei pailginti žmonių gyvenimą. Tam reikia perprasti ligos prigimtį, nustatyti ją skatinančius rizikos veiksnius ir atkakliai su jais kovoti. Pokyčių pirmiausia turime norėti patys ir ryžtis keisti savo gyvenseną. Širdies ir kraujagyslių ligų prevencijos programa skirta vyrams ir moterims nuo 40 iki 60 metų (imtinai). Kartą per 1 metus šeimos gydytojas nustato rizikos veiksnius ir, jei reikia, sudaro individualų širdies ir kraujagyslių ligų prevencijos planą. Jei gydytojas nustato, kad širdies ir kraujagyslių ligų tikimybė yra didelė, siunčia pacientą į specializuotus centrus išsamiau ištirti, prireikus – skiria gydymą. Svarbu žinoti, kad kartą per metus nemokamai gali būti nustatoma gliukozės, cholesterolio, trigliceridų koncentracija kraujyje, atliekama elektrokardiograma ir kiti tyrimai, parodantys, ar pacientą galima priskirti didelės rizikos grupei (15 pav.)

Širdies ir kraujagyslių ligų (toliau – ŠKL) prevencijos ir ankstyvosios diagnostikos programos schema
Paslaugos teikiamos asmenims nuo 40 iki 60 m. (imtinai)

ŠIRDIES IR KRAUJAGYSLIŲ LIGŲ PREVENCINĖ PROGRAMA

Kam skirta?
Vyrams ir moterims nuo 40 iki 60 m. (imtinai).

Į ką reikia kreiptis?
Į savo šeimos gydytoją. Jis atliks reikiamus tyrimus ir įvertins paciento riziką sirgti širdies ir kraujagyslių ligomis.

Kas kiek laiko reikia pasitikrinti?
Jei šeimos gydytojas nustato:
 > labai didelę riziką – po 1 metų,
 > didelę riziką – po 2 metų,
 > mažą ar vidutinę riziką – po 4 metų.

Ar reikia mokėti?
Už paslaugą mokėti nereikia.

SEKITE MUS / Valstybinė ligonių kasa
Daugiau informacijos: ligoniuokasa.lrv.lt

Rūpimus klausimus galima pateikti:
+370 5 232 2222
info@vlk.lt

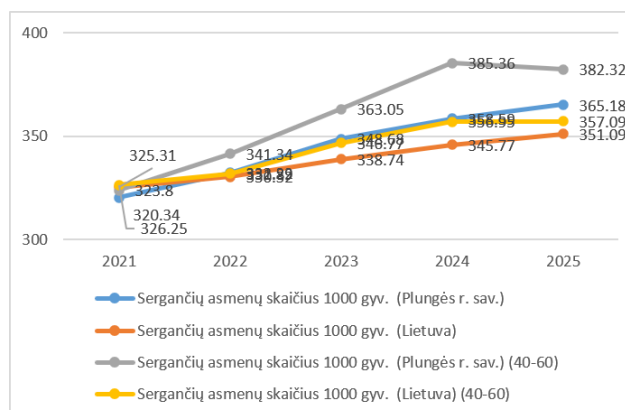
VLK

15 pav. Širdies ir kraujagyslių ligų programos vykdymo schema

Šaltinis: Šiaulių TLK

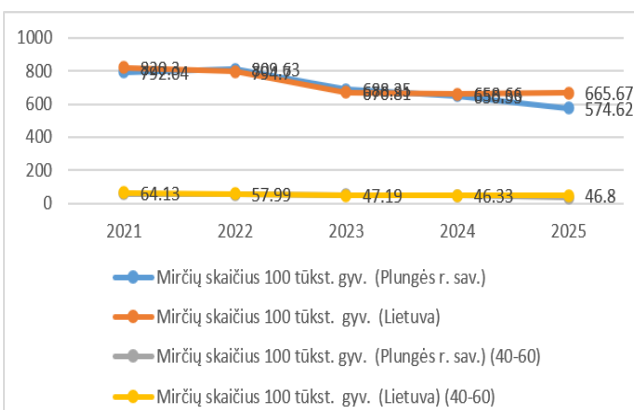
Širdies ir kraujagyslių ligos tai viena iš dažniausių mirtingumą, sergamumą ir nedarbingumą sukeliančių priežasčių. Higienos instituto duomenimis 2025 m. Plungės r. sav. širdies ir kraujagyslių ligomis (I00–I99) sirgo 11 884 gyventojai. Lyginant su ankstesniais metais sergančiųjų skaičius išaugo. Tiriamojo amžiaus grupėje sergančių širdies ir kraujagyslių ligomis 2025 m. buvo 3620 gyventojų, o jaunesni nei 40 m. – 873 gyventojai.

2025 m. dėl kraujotakos sistemos ligų mirė 187 Plungės r. sav. gyventojų. 11 mirusiųjų priklausė programoje dalyvaujančių asmenų amžiaus grupėms (16a ir 16b pav.)

16 a) 40 - 60 m. amžiaus gyventojų ligotumas širdies ir kraujagyslių ligomis (I00 – I99)

Šaltinis: Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos

16 b) 40 - 60 m. amžiaus gyventojų mirtingumas nuo širdies ir kraujagyslių ligų (I00 – I99)

2025 m. Plungės rajono savivaldybėje širdies ir kraujagyslių ligų (ŠKL) prevencijos programoje dalyvavo 54,2 proc. Tai didesnis nei apskrities, bet mažesnis nei šalies rodiklis (atitinkamai 50,7 proc. ir 56,6 proc.).

2025 m. širdies ir kraujagyslių ligų prevencijos programos ligų tikimybės įvertinimo paslaugą gavo 3477 programoje galinčių dalyvauti gyventojų. Tai 199 gyventojais mažiau nei ankstesniais metais. Šios programos tikslas – nustatyti padidėjusios rizikos asmenis, organizuoti jų prevencinę priežiūrą, skatinti gyvensenos pokyčius ir prireikus skirti gydymą.

Didžiausias įvertinimų skaičius teko UAB „Klinika Pulsas“ – 1 293 paslaugos (37,2 proc.). Tai sudaro daugiau kaip trečdalį visų savivaldybėje atliktų ŠKL tikimybės įvertinimų (7 pav.).

6 lentelė. Gyventojų, dalyvavusių širdies ir kraujagyslių ligų prevencinėje programoje, dalis pagal PSP, Plungės r. sav. 2025 m.

	ŠKL programos ligų tikimybės įvertinimas
Plungės r. sav. UAB "Klinika Pulsas"	1293
Plungės r. sav. UAB "Plungės sveikatos centras"	1169
Plungės r. sav. A.Klišonio komercinė firma "Inesa"	766
Plungės r. sav. K.Preibio gamybinė įmonė	249
Iš viso	3477

Šaltinis: Valstybinė ligonių kasa prie Sveikatos apsaugos ministerijos

APIBENDRINIMAS

✓ 2025 m. Plungės r. savivaldybėje gyventojų dalyvavimas prevencinėse programose buvo nevienodas. Širdies ir kraujagyslių ligų bei storosios žarnos vėžio prevencinėse programose dalyvavimo rodikliai buvo gana aukšti, tačiau gimdos kaklelio ir krūties vėžio prevencinių programų dalyvavimo rodikliai išliko mažesni už apskrities ir Lietuvos vidurkius;

✓ Teigiama tendencija stebima krūties vėžio prevencinėje programoje. 2025 m. informavimo paslaugų skaičius išaugo daugiau nei du kartus, palyginti su 2024 m., o siuntimo atlikti mamografiją ir rezultatų įvertinimo paslaugų skaičius – daugiau nei tris kartus. Bendras įvertinimo ir informavimo paslaugų santykis sudarė 62,1 proc.;

✓ Gimdos kaklelio vėžio prevencinėje programoje 2025 m. taip pat padidėjo atliktų tyrimų apimtis. GK CT ir AR ŽPV paėmimo bei įvertinimo paslaugų skaičius pasiekė 1 434 ir buvo didžiausias per 2021–2025 m. laikotarpį. Tačiau bendras dalyvavimo rodiklis išliko mažesnis už apskrities ir Lietuvos rodiklius, todėl gyventojų informavimo ir aktyvesnio įtraukimo į programą stiprinimas išlieka aktualus.;

✓ Priešinės liaukos vėžio prevencinėje programoje dalyvavimo rodiklis siekė 44,5 proc. ir buvo toks pat kaip šalies vidurkis bei šiek tiek didesnis už apskrities rodiklį. Vis dėlto 2025 m. informavimo ir PSA nustatymo paslaugų skaičius sumažėjo 227 gyventojais, palyginti su 2024 m., todėl tikslinga toliau skatinti tikslinės vyrų amžiaus grupės dalyvavimą;

✓ Storosios žarnos vėžio prevencinėje programoje dalyvavo 48,7 proc. tikslinės amžiaus grupės gyventojų, o šis rodiklis sutapo su šalies vidurkiu. Iš 3 317 atliktų iFOBT tyrimų 12,2 proc. buvo teigiami, todėl svarbu užtikrinti ne tik dalyvavimą programoje, bet ir savalaikį tolesnį ištyrimą asmenims, kuriems nustatytas teigiamas testo rezultatas;

✓ Širdies ir kraujagyslių ligų prevencijos programoje dalyvavo 54,2 proc. tikslinės amžiaus grupės gyventojų. Rodiklis buvo didesnis už apskrities, tačiau mažesnis už Lietuvos rodiklį. 2025 m. ligų tikimybės įvertinimo paslaugą gavo 3 477 gyventojai, tačiau tai 199 asmenimis mažiau nei 2024 m.;

✓ Onkologinių ligų situacija rodo išliekantį prevencijos poreikį. 2021–2025 m. Plungės r. savivaldybėje sergamumas piktybiniais navikais padidėjo nuo 32,91 iki 41,27 atvejo 1 000 gyventojų. Nors 2025 m. rodiklis buvo mažesnis nei Lietuvos vidurkis, savivaldybėje sergamumas augo sparčiau nei šalyje;

✓ Didžiausias onkologinių ligų ligotumas nustatytas 65 metų ir vyresnių gyventojų grupėje, taip pat reikšmingas augimas stebimas 45–64 metų amžiaus grupėje. Tai rodo poreikį ypatingą dėmesį skirti šioms amžiaus grupėms, didinant informuotumą apie ankstyvosios diagnostikos ir prevencinių programų svarbą;

✓ Bendrai vertinant, 2025 m. prevencinių programų įgyvendinimo rezultatai rodo tiek teigiamus pokyčius, tiek neišnaudotą potencialą. Kai kuriose programose paslaugų apimtys ir dalyvavimas didėjo, tačiau dalies programų rodikliai vis dar atsiliko nuo šalies ar apskrities vidurkių. Todėl tikslinga toliau stiprinti tikslinių gyventojų grupių informavimą, aktyvų kvietimą dalyvauti programose ir užtikrinti, kad gyventojai pereitų visus numatytus prevencinės programos etapus.